

Hírek

NEMZETKÖZI KAPCSOLATOK

Anglia

Várkonyi Ágnes, az Intézet osztályvezetője, 1967 július–augusztusában Londonban, a British Museum anyagában kutatott a pozitivistá történetiszemléletre vonatkozó anyagban.

Ausztria

1967. március 24-én előadást tartott az Intézetben *Fritz Fellner*, a salzburgi egyetem professzora. Előadásának címe „A teheráni konferencia” volt.

Hanns Leo Mikoletzky professzor, a bécsi Hofkammerarchiv igazgatója május 5-én tartott előadást „Weg und Wandlungen des österreichischen und deutschen Bürgertums im XX. Jahrhundert” címmel.

Richard Plaschka, a bécsi egyetem professzora, az Österreichisches Ost- und Südosteuropa Institut vezetője, hallgatóinak 40 tagú csoportjával magyar–jugoszláv tanulmányi kirándulásuk során, június 6-án látogatták meg az Intézetet. Kutatóinkkal hosszabb, kötetlen megbeszélést folytattak.

Puskás Julianna az Österreichisches Staatsarchivban a kivándorlás és emigráció dualizmuskori történetének anyagában kutatott 1967 február–márciusában.

Benda Kálmán. márciusban négy hétig Bécsben tartózkodott, hogy a Magyar Országgyűlési Emlékek forráskiadványsorozat 1607–1608-as kötetéhez anyaggyűjtést végezzen.

Heckenast Gusztáv május–júniusban szintén az Országgyűlési Emlékekhez végzett kutatásokat Bécsben.

Ránki György, az Intézet h. igazgatója, a salzburgi egyetemen „Az ipari forradalom a XIX. században Európában” címmel tartott előadást májusban.

Makkai László 1967. május 31-én a burgenlandi eisenstadti levéltár meghívására előadást tartott gazdaságtörténeti kutatási módszerekről, melyet konzultáció követett.

Pamlényi Ervin az Ost- und Südosteuropa Institut vendégeként 1967 júniusában három hétig kutatott az Österreichisches Staatsarchivban.

Zimányi Vera július 2–23. között Burgenlandban tartózkodott, hogy számadás-könyvekre vonatkozó kutatásait a burgenlandi forrásokkal egészíthesse ki.

Bulgária

Peter Miatev, a Bolgár Tudományos Akadémia Történettudományi Intézetének munkatársa 1967 márciusában két hétig magyar levéltárakban kutatott, a magyar–bolgár újkori történeti kapcsolatok témakörben. Az Intézetet több ízben felkereste.

M. Bur Márta, a bolgár Tudományos Akadémia Történettudományi Intézetének munkatársa, szeptember–novemberben magyar levéltárakban végzett kutatásokat a „Bolgár–magyar kereskedelmi kapcsolatok a XVIII. században” c. témájához.

Csehszlovákia

A Magyar—Csehszlovák Történeész Vegyesbizottság 1967. március 1—2-án Szomolányban megbeszéléseket folytatott az 1848—49-es korszak egyes kérdéseiről. Magyar részről *Andics Erzsébet, Arató Endre, Dolmányos István, Kővágó László, Niederhauser Emil, Spira György, Szedő Antal* és *Varga János* vettek részt.

1967. augusztus 28.—szeptember 1. között a Szlovák Tudományos Akadémia nemzetközi konferenciát rendezett Pozsonyban az 1867. évi osztrák—magyar kiegyezésről. A tanácskozáson 15 ország, több mint száz kutatóval képviseltette magát. A magyar delegációt *Ránki György* vezette. A konferencia négy problémakomplexummal foglalkozott: 1. A nemzetközi helyzet és a kiegyezés. 2. A Monarchia társadalmi, gazdasági és politikai problémái. 3. A nemzeti kérdés. 4. A föderalizáció problémái a soknemzetiségű Monarchiában. Valamennyi nagyobb problémakör megvitatásához hozzájárultak magyar előadások is. *Handák Péter*: „A polgári átalakulás a Habsburg-Monarchiában és a kiegyezés”, *Katus László*: „A magyar politikai vezető rétegek és a nemzeti kérdés az 1867. évi osztrák—magyar kiegyezés idején”, *Kovács Endre*: „Az 1867. évi osztrák—magyar kiegyezés és az európai nagyhatalmak”, *Peczé Ferenc*: „Az 1870-es évek trialista terveinek reakciója Magyarországon”, *Ránki György*: „A gazdasági fejlődés néhány problémája az Osztrák-Magyar Monarchiában” címmel küldték be referátumaikat.

Az előadásokhoz kapcsolódó vitákat a tudományos tárgyyszerűség, szomszédainkkal folytatott eszmecezeréinket az álláspontok közeledése jellemezte.

Gonda Imre 1967 szeptemberében három hétig Prágában tartózkodott, hogy a világháború után alakult új nemzeti államok létrejöttével kapcsolatosan kutatásokat végezzen.

Franciaország

François Furet, a Sorbonne professzora, az 1968-ban tartandó francia—magyar gazdaságtörténeti kollokvium megrendezése ügyében folytatott tárgyalásokat Magyarországon. 1967. február 17-én az Intézet fogadást adott tiszteletére.

1967. május 11—12-én Párizsban megtartották a II. Világháború Történeti Bizottsága alakuló gyűlését, melynek megalakítását az ellenállási mozgalom történetével foglalkozó bizottság múlt évi budapesti konferenciája során határozták el. A megbeszélésen részt vett Ausztria, Belgium, Bulgária, Csehszlovákia, Dánia, Franciaország, Hollandia, Jugoszlávia, Lengyelország, Magyarország, Nagy-Britannia, Norvégia, Olaszország, Románia, a Szovjetunió és az USA egy-egy történettudósa. A magyar történészeket *Ránki György* képviselte.

1967 májusában a Lille-i egyetem meghívására *Ránki György* előadást tartott Magyarország gazdasági fejlődéséről a XX. században.

Ádám Györgyné 1966. november 15. és 1967. április 1. között az École Pratique des Hautes Études ösztöndíjasaként Párizsban dolgozott. Sajtóanyagokban végzett kutatásokat, főleg „A Kisantant és Magyarország” c. témájához.

Victor Lucienne Tapié, a Sorbonne professzora, magyarországi tartózkodása során meglátogatta az Intézetet 1967. október 4-én. *Pach Zs. Pál*, az Intézet igazgatója fogadta, majd több munkatárssal kötetlen beszélgetést folytatott.

Kanada

M. C. Kenneth MacRobbie, a kanadai Winnipeg egyetem középkori történeti tanszékének docense, 1967. szeptember 1-én meglátogatta az Intézetet, hogy a kanadai—magyar történészek közötti kapcsolatok fejlesztéséről tárgyaljon.

Lengyelország

A Lengyel Tudományos Akadémia meghívására *Győrffy György* 1967 májusában Lengyelországba utazott, hogy a krakkói egyetemen előadást tartson „István király oklevelei és az Asztrik-kérdés” címmel.

Kovács Endre, az Intézet osztályvezetője, 1967. június 12.—július 3. között Var-sóban folytatott kutatásokat „A magyar—lengyel viszony a két világháború között” c. tervmunkájához.

Német Demokratikus Köztársaság

Willibald Gutsche, a berlini Tudományos Akadémia Történettudományi Intézeté-nek tagja két hétig Magyarországon tartózkodott. Az első világháború levéltári anyagá-ban kutatott és június 19-én meglátogatta az Intézetet.

Ságvári Ágnes 1967. május 25.—június 16. között a második világháborús időszak belpolitikájára vonatkozó kutatásokat végzett a potsdami levéltárban. — Leipzigben előadást tartott a „Kortörténetkutatás magyarországi eredményei és módszertani problémái” címmel, melyet vita követett.

Az Institut für Geschichte des Bergbaus und Hüttenwesens Freibergben 1967. június 23—24-én nemzetközi munkaértekezletet tartott, melyre meghívták *Paulinyi Oszkárt*, az Intézet főmunkatársát is. „Die soziale und wirtschaftliche Gliederung des Unternehmertums in der Montanwirtschaft von Schemnitz Mitte des XVI. Jhs.” címen tartott előadást. A hozzászólók igen eredményesnek ítélték a mennyiségi megismerés módszerét, amelyre az előadás épült.

Lackó Miklós részt vett Berlinben egy nagyszabású előadássorozaton a Német Történelmi Múzeumban, melyet a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 50. évforduló-jának tiszteletére rendeztek 1967. szeptember 17—22. között.

Német Szövetségi Köztársaság

Ránki György 1967 májusában a mainzi Institut für Europäische Geschichte meg-hívására előadást tartott „Magyarország német megszállása” címmel. Az előadást kétórás élénk vita követte.

A marburgi Fülöp-egyetem gazdaságtörténeti tanszéke 1967. július 17—22. között „A Kelet- és Közép-európai kereskedelmi kapcsolatok története a XV—XVII. században” tárgykörből nemzetközi gazdaságtörténeti konferenciát rendezett. A kon-ferencián neves nyugat-német történészekon kívül csehszlovák, jugoszláv, lengyel és osztrák történészek vettek részt. Magyar részről *Fügedi Erik*, *Kubinyi András*, *Makkai László* (ki a XVI—XVII. századi magyar marhakereskedelemről előadást tartott), *N. Kiss István* és *Paulinyi Oszkár*. A távollevő *Ember Győző* előadását felolvasták.

A loccumii Evangélikus Akadémia magyar napokat tartott 1967 októberében, amelyek keretében *Lackó Miklós* előadást tartott a magyar történetírás mai helyzetéről és problémáiról. Az előadást vita követte.

Arno Peters, az NSzK-ban és Svájcban megjelenő Synchronoptische Weltgeschichte szerkesztője, 1967. október 6-án az Intézet és a MTA Földrajztudományi Intézetének és a Földrajzi Bizottság tagjainak „Szinkronoptikai világtörténelem jellege és rokonsága a földrajzi ábrázolásmóddal” című előadást tartott.

Norvégia

Thorolf Rafts, a bergeni gazdaságtörténeti főiskola tanára egy hetes magyarországi tartózkodása során 1967. március 20-án hallgatóival meglátogatta az Intézetet.

Románia

Emil Lazea, a bukaresti Történeti Intézet tagja, XII—XIV. századi gazdaság-történeti kutatásokat végzett budapesti levéltárakban 1967. június 12.—július 10. között.

Fuchs Simion romániai történész négy hétig kutatott Magyarország levéltáiraiban a román—magyar antifasiszta ellenállás anyagában. Június 28-án látogatta meg az Intézetet.

Szász Zoltán 1967. június 18.—július 16. között Romániában „A magyar kormányok román politikája 1900—1918” című témájára vonatkozó kutatásokat végzett, főleg sajtóanyagban.

Svédország

A lundi egyetem végző történészhallgatóinak 28 tagú csoportja *Lennert Ljörstädt* professzor vezetésével közép-európai körutat tett. Ennek során 1967. június 5-én felkeresték az Intézetet, hogy az Intézet munkájáról, a magyar és európai történetírás problematikájáról kötetlen beszélgetést folytassanak.

Szovjetunió

Vladimir Pavlovics Susarin, a moszkvai Akadémia Történettudományi Intézetének munkatársa 1967. január 6.—március 6. között magyar levéltárakban és könyvtárakban kutatott. Az Intézetet több ízben meglátogatta.

M. V. Keldis akadémikus, a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának elnöke vezetésével akadémikus küldöttség tartózkodott hazánkban 1967 július elején. A küldöttség egyik tagja, *P. N. Fedoszejev* akadémikus, a SzU Akadémiájának elnökségi tagja, a Magyar Tudományos Akadémia tiszteleti tagja és a Szovjet—Magyar Barátság Társasága elnöke tiszteletére július 3-án az Intézet igazgatója, *Pach Zsigmond Pál* fogadást adott.

„A Nagy Októberi Szocialista Forradalom jelentősége” témakörből, 1967. március 27—31. között Moszkvában nemzetközi történész-konferenciát rendeztek. A munka két szekcióban folyt. Az elsőben az Októberi Forradalom és a nemzetközi forradalom kapcsolatait, a másodikban az Októberi Forradalom és az internacionalisták kérdését vitatták meg. Mintegy 50 ország képviseltette magát a konferencián, ahol Magyarországot *Pach Zsigmond Pál* akadémiai l. tag vezetésével a következő delegáció képviselte: *Farkas Márton, Hajdu Tibor, Józsa Antal, L. Nagy Zsuzsa, Pamlényi Ervin, Siklós András* és *Zsilák András*.

Mucsi Ferenc 1967. február 24.—március 17. között Moszkvában „Az Osztrák-Magyar Monarchia és a cári Oroszország kapcsolatai, ellentétei a Balkánon, 1908—14” című témájához végzett kutatásokat, főleg hírlaptári anyagban.

Schütz Ödön 1967-ben 6 hónapot töltött kutatásokkal a Szovjetunióban. Egy-egy hónapot Lvov, Kiev, négy hónapot a jereváni levéltárakban dolgozott.

M. Somlyai Magda 1967 június—júliusban tanulmányutat tett a Szovjetunióban. „Magyarország politikai és társadalmi viszonyai 1944—45” e. témájához nézte át a Szovjet Tájékoztató Iroda bizalmas anyagát.

Spira György az akadémiai csereegyezmény keretében 1967. szeptember 24.—október 16. között Moszkva, Leningrád, Munkács, Beregszász, Ungvár levéltáiraiban végzett kutatásokat „A magyar társadalom átalakulása a XIX. század derekán” e. témájához.

Bartha Antal 1967 október elején Mongóliába utazott, hogy részt vegyen egy nemzetközi konferencián, mely a Nagy Októberi Szocialista Forradalom és a mongol népi forradalom összefüggésének kérdését tárgyalja. „A nemzeti és a társadalmi felszabadulás programja a mongol népi forradalomban” címmel előadást tartott.

VITÁK

Az Intézet *feudáliskori magyar osztálya* 1967 februárjában vitát rendezett a feudáliskori Magyarország értelmiségének problémáiról. A vitaindító referátumot Benda Kálmán tartotta. — Májusban *Benda Kálmán* „A Bocskai-kori Hajdúság összetétele és társadalmi törekvései” c. tanulmányát vitatták meg.

Az *újkori magyar osztály* májusban rendezett vitát *Spira György* „A magyar negyvennyolc jobb megértését keresve” c. munkájáról. — Szeptemberben *osztályértekezlet* keretében beszámolót tartottak a pozsonyi konferencia eredményeiről.

A *legújabbkori magyar osztály* májusban megvitatta *Stier Miklós* „A totális fasiszta rendszer bevezetésére tett gömbösi kísérlet válságba jutása (1935–36 fordulója)” c. három íves tanulmányát.

Az *egyetems osztály* májusban *Sz. Ormos Mária* „A francia biztonsági politika problémái a Duna-medencében, 1931–35” c. munkáját vitatta meg.

DISSZERTÁCIÓS VITA

Márkus László 1967. május 30-án védte meg „Az ellenforradalmi kormányzati erők átesoportosítása a gazdasági válság hatására, 1931–32-ben ” c. kandidátusi disszertációját. Opponensek: Siklós Aladár kandidátus és Kónya Sándor kandidátus voltak.

AZ INTÉZET SZEREPE A TÁRSULAT JUBILEUMI ELŐADÁSAIN

A Magyar Történelmi Társulat tudományos ülésszakkal egybekötött centenáris közgyűlésének előkészítésében és megrendezésében — más történészintézményekkel együtt — nagy szerepet vállalt a Történettudományi Intézet munkatársi gárdája. A három napos tudományos tanácskozáson az Intézet munkatársai közül előadást tartott *Pamlényi Ervin* „A magyar történetírás fejlődése a felszabadulás óta” címmel; korreferátummal szerepelt: *Pach Zsigmond Pál*, *Lackó Miklós*, *Makkai László*, *Spira György* és *Várkonyi Ágnes*.

AZ INTÉZET TAGJAINAK 1967-BEN MEGJELENT MUNKÁI

H. Haraszti Éva: „A chartista mozgalom”. Bpest, Kossuth Kiadó. 330 l.

Molnár Erik: „A marxizmus szövetségi politikája, 1848–89.” Bpest, Kossuth Kiadó, 493 l.

Repertorium fontium historiae medii aevi primum ab Augusto Potthast digestum. II. Roma. (Magyar részét *Mályusz Elemér* szerkesztette.)

Ságvári Ágnes: „Népfront és koalíció Magyarországon, 1946–48.” Bpest, Kossuth Kiadó. 308 l.

Varga János: „Typen und Probleme des bäuerlichen Grundbesitzes in Ungarn, 1767–1849.” Bpest, Akadémiai Kiadó. 152 l.

Az Intézet gondozásában megjelenő *Értekezések a történelmi tudományok köréből*. Új sorozat.

42. sz. *Szokolay Katalin*: „Az osztrák-magyar kormány lengyel politikája az első világháború idején.” Bpest. 1967. 171 l.

VEGYES

Gonda Imre és *Márkus László*, az Intézet tudományos munkatársai a munkásmozgalomban való negyedszázados résztvételükért a Szocialista Hazáért Érdemrend kitüntetésben részesültek.

Molnár Erik halálának egyéves fordulóján az Intézetben a magyar tudományos élet több képviselőjének jelenlétében emléktáblát avattak az Intézetet megalapítása óta vezető nemzetközi hírű marxista tudós tiszteletére. Molnár Erik életművéről, tudományos munkásságáról *Pach Zsigmond Pál* akad. lev. tag, az Intézet igazgatója emlékezett meg.

A Magyar Történelmi Társulat centenáris közgyűlésén a Társulat vezetősége a Történettudományi Intézet igazgatóját, *Pach Zsigmond Pált* kitüntette a most alapított Molnár Erik emlékéremmel.

A KISz Budapesti Bizottsága, a Magyar—Szovjet Baráti Társaság Budapesti Titkársága, az MTA Történettudományi és Irodalomtudományi Intézete és a Fővárosi Tanács Oktatási Osztálya a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 50. évfordulója tiszteletére közös pályázatot hirdetett meg középiskolai tanulók részére. — A pályamunkáknak a Nagy Októberi Szocialista Forradalom eredményeit, nemzetközi visszhangját, hatását Magyarországon és a világban, kiemelkedő egyéniségeinek életét, munkásságát, a Forradalom irodalmi hatását kell feldolgozniuk dokumentumok alapján. Indulni lehet irodalmi és történelmi jellegű, magyar és orosz nyelvű, egyéni és kollektív pályamunkákkal. A legjobb munkákat díjazzák.

*

Az Intézet ideológiai továbbképzése keretében 1967 februárjában a tudományos munkatársak részt vettek a Magyar Irodalomtörténet Kézikönyve V.—VI. kötetének az Irodalomtörténeti Intézetben megtartott vitáján. Az V. kötet anyagát *Katus László*, a VI. kötetet pedig *Lackó Miklós* referátuma alapján vitatta meg a Történettudományi Intézet és az Irodalomtörténeti Intézet kollektívája.

K. E